

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Національної академії
внутрішніх справ,

доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Танчик Каміли Анатоліївни «Використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень» поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 31 жовтня 2023 року, протокол № 22

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри криміналістики та судової медицини від 18 березня 2026 року

Присутні:

проректор: доктор юридичних наук, професор Тарасенко О.С.;

кафедра криміналістики та судової медицини: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Антошук А.О. (*науковий керівник*); професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Черноус Ю.М. (*голова засідання*); професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Юсупов В.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Комаринська Ю.Б.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Миротська А.В.; доцент кафедри кандидат юридичних наук, доцент Патик Л.Л. (*рецензент*); доцент кафедри доктор філософії Лісіцький А.В.; викладач кафедри, кандидат юридичних наук Нечваль А.О.; аспірантка кафедри Танчик К.А.;

кафедра оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки: доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Томма Р.П. (*рецензент*);

кафедра криміналістики ННПП: доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Семенов В.В.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Лісогор В.Г.;

кафедра криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННЕКІ: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Атаманчук В.М.;

професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Воробей О.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Приходько Ю.П.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Свобода Є.Ю.;

науково-дослідна лабораторія з проблем протидії злочинності ННПД:

провідний науковий співробітник, доктор юридичних наук, професор Тичина Д.М.;

Були присутні 4 доктори наук та 13 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ Танчик Каміли Анатоліївни «Використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Аспірантка Танчик К.А. доповіла про результати дисертаційного дослідження. У доповіді нею було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, здобувачкою доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформульовано та обґрунтовано новизну, теоретичне та практичне значення.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується глибинною трансформацією інформаційного простору, стрімким зростанням ролі засобів поширення масової інформації та їх визначальним впливом на формування суспільної свідомості, моделей поведінки і соціальних практик. Інформація перетворюється на базовий ресурс управління соціальними процесами, істотно впливаючи на свідомість людей, їх ціннісні орієнтири, переконання та рішення, а надана, інтерпретована і доведена до споживача інформація фактично визначає напрями соціальної поведінки, динаміку суспільного розвитку. За таких умов медіа перестають виконувати виключно функцію передавання інформації та набувають ознак активного соціального інституту, здатного істотно впливати як на перебіг суспільних процесів загалом, так і на криміногенні явища зокрема, механізми вчинення кримінальних правопорушень, а також на ефективність діяльності правоохоронних органів. Через новини, аналітичні матеріали, журналістські розслідування, цифрові платформи та соціальні мережі медіа не лише інформують про кримінальні події, а й формують суспільне сприйняття протиправної діяльності, уявлення про її причини, наслідки та способи протидії, що безпосередньо впливає на криміногенну ситуацію та діяльність органів досудового розслідування.

У таких умовах традиційні методи розслідування часто не забезпечують

своєчасного збору та перевірки доказів, що створює нагальну потребу у використанні сучасних медіа-інструментів. Медіа виступають ключовим джерелом первинної інформації про воєнні злочини, дозволяють фіксувати факти порушень міжнародного гуманітарного права, відстежувати переміщення осіб та об'єктів, отримувати повідомлення від свідків та громадськості, а також ефективно координувати дії слідчих у складних оперативних умовах. Отже, зростання обсягу воєнних злочинів прямо обґрунтовує наукову доцільність розробки криміналістичних підходів до використання можливостей медіа в розслідуванні кримінальних правопорушень.

За таких умов забезпечення національної стійкості та ефективна протидія кримінальним правопорушенням вимагають створення дієвого механізму реагування з використанням усього комплексу криміналістичних можливостей. У цьому контексті медіа виступають не лише каналом поширення інформації, а й важливим джерелом відомостей про кримінальні правопорушення, засобом оперативного інформування населення, інструментом формування громадської думки та механізмом залучення громадськості до співпраці з правоохоронними органами.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших монографічних досліджень, у якому запропоновано методологічні основи використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень з урахуванням сучасного стану законодавства, практики діяльності органів кримінальної юстиції й зарубіжного досвіду, зокрема:

вперше:

– визначено та науково обґрунтовано систему завдань тактико-криміналістичного використання можливостей медіа під час розслідування кримінальних правопорушень, які класифіковано на: 1) загальні – що кореспондуються з базовими функціями криміналістики та криміналістичної тактики й забезпечують інтеграцію медіаресурсів у процес встановлення наявності або відсутності фактів і обставин, що мають значення для кримінального провадження; 2) спеціальні – спрямовані на розроблення та вдосконалення тактичних прийомів, тактичних комбінацій і операцій із використанням медіа, формування оптимальних тактичних рішень, прогнозування та мінімізацію тактичних ризиків, а також моделювання типових тактичних ситуацій їх застосування; 3) оперативні (конкретні) – що трансформуються залежно від етапу досудового розслідування, конкретної слідчої ситуації та потреб медіа-забезпечення процесу розслідування кримінального правопорушення;

удосконалено:

– використання можливостей медіа як одного із складників/складових профілактичної діяльності слідчого як структурного елементу криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, що реалізується з метою досягнення завдань кримінального провадження та за своїм змістом і цільовим спрямуванням доповнює досудове розслідування шляхом встановлення взаємозв'язку між подією кримінального правопорушення,

обставинами його вчинення, особою правопорушника, а також чинниками, що передували кримінальній протиправній діяльності, з подальшим вибором найбільш доцільних методів, засобів і способів усунення криміногенних факторів та запобігання кримінальним правопорушенням;

дістало подальший розвиток:

– шляхи імплементації зарубіжного досвіду використання можливостей медіа при розслідуванні кримінальних правопорушень з урахуванням нормативно-правових вимог ЄС та Протоколу Берклі щодо роботи з доказами електронної форми у кримінальному провадженні, серед яких: інституціоналізація їх правового режиму в межах кримінального процесуального законодавства; утвердження технологічно нейтрального підходу до оцінки та допустимості матеріалів медіа як доказів; посилення вимог до автентичності та цілісності; прискорення розслідувань завдяки автоматизованому обліку та маршрутизації матеріалів; розширення аналітичних можливостей завдяки алгоритмам обробки великих масивів даних; запровадження спеціальних процесуальних процедур збирання, збереження та перевірки; уніфікація національних підходів із міжнародними стандартами.

Після закінчення доповіді аспіранта присутніми були поставлені наступні питання:

Тичина Д.М.: Які типові проблеми існують під час використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень ?

Відповідь: Дякую за запитання. Використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану набуло особливого значення як елемент національної та міжнародної безпеки. Разом з тим, у науковій доктрині досі відсутні: форми та методи використання медіаконтенту як джерела доказів; усталені криміналістичні алгоритми взаємодії слідчих із журналістами; комплексне дослідження ризиків інформаційного впливу на хід розслідування; чітке нормативне регулювання механізмів медіаучасті у кримінальному провадженні. На недостатнє висвітлення цих питань у науковій літературі вказують й 94% опитаних нами практичних працівників правоохоронних органів.

Лісіцький А.В.: Як Ви розумієте термін медіа і яке значення для розслідування?

Відповідь: Дякую за запитання. Медіа слід розуміти як організований та редакційно контрольований засіб масового поширення інформації у будь-якій формі (текстовій, аудіовізуальній, цифровій чи змішаній), який функціонує під усталеною індивідуалізуючою назвою на регулярній або періодичній основі, здійснює професійну комунікацію з невизначеним колом споживачів, здатний суттєво впливати на суспільну думку, правосвідомість та поведінкові моделі, а також виступати джерелом і носієм інформації, що має потенційне або реальне доказове значення у кримінальному провадженні. Таке розуміння медіа носить криміналістичний характер й важливе у подальшому науковому дослідженні використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень.

Свобода Є.Ю.: Чи існує використання даних соціальних мереж та месенджерів як джерела доказів в інших країнах?

Відповідь: Дякую за запитання. Судова практика підтверджує зростання значення цифрових відомостей як доказового ресурсу як у національних судах, так і в діяльності міжнародних судових інституцій, зокрема ЄСПЛ та Міжнародного кримінального суду. У рішеннях ЄСПЛ уже простежується використання даних соціальних мереж та месенджерів як джерела доказів, які за своїм змістом відповідають категорії матеріалів з відкритих джерел; водночас Суд фокусується насамперед на змісті відомостей, а не на формі їх носія. В українському контексті доцільною видається кодифікація у КПК України двох процесуальних блоків: (а) огляд віртуального середовища (хмарні сервіси, електронні кабінети, акаунти в соціальних мережах) як окрема слідча (розшукова) дія, та (б) пошук відомостей у віртуальному середовищі на основі відкритих джерел, що включав би поетапний ланцюг пошукових запитів, документування перебігу OSINT із участю спеціаліста, фіксацію вебсторінок, скриншотів і відеозаписів із часом та геш-значеннями файлів, а також збереження технічних параметрів середовища (IP-адреси, cookies та інші ідентифікатори).

Комаринська Ю.Б.: Чи є проблема недостатньої ефективності кримінальних процесуальних та інформаційно-правових механізмів забезпечення нерозголошення відомостей досудового розслідування у взаємодії з медіа і до чого це призводить?

Відповідь: Дякую за запитання. Недостатня ефективність кримінальних процесуальних та інформаційно-правових механізмів забезпечення нерозголошення відомостей досудового розслідування у взаємодії з медіа значною мірою зумовлена нормативною невизначеністю ключових категорій і процедур, зокрема змісту поняття «відомості досудового розслідування», порядку попередження про недопустимість їх розголошення, механізму надання дозволу на оприлюднення, а також меж допустимого поширення такої інформації. Особливої проблемності це набуває у випадках, коли представники медіа безпосередньо не були попереджені слідчим або прокурором про обов'язок збереження процесуальної таємниці, що істотно ускладнює застосування заходів юридичної відповідальності та знижує превентивний потенціал відповідних правових норм, на що неодноразово звертали увагу вітчизняні вчені-юристи.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається рецензентам.

Кандидат юридичних наук, доцент Патик Л.Л. Подана Танчик К.А. дисертаційна робота виконана якісно та на високому науковому рівні. Актуальність дослідження підкріплюється тим, що в умовах сьогодення використання медіа під час розслідування кримінальних правопорушень набуло особливої значущості, зокрема для швидкого інформування населення, залучення громадськості до пошуку доказів, оперативного знаходження свідків, підвищення прозорості роботи правоохоронних органів та формування довіри до них. Медіа дозволяє фіксувати правопорушення у реальному часі та

забезпечувати контроль за дотриманням прав людини. Поряд з позитивними характеристиками існують певні ризики такої співпраці. На жаль, до цього часу, залишаються недостатньо урегульованими організаційні, тактичні та криміналістичні засади використання медіа у розслідуванні, зокрема для виявлення кримінальних правопорушень та розшуку правопорушників, під час збирання доказової інформації із соціальних мереж та її доєднання до матеріалів провадження, здійснення допомоги у протидії розслідуванню, а також здійснення допустимих заходів щодо профілактики протиправних діянь.

Сформовані дисертантом завдання розкривають сутність теми дисертаційної праці. Основні результати досліджень достатньою мірою обґрунтовані, їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті аналітичної роботи. Позитивним є вміння автора обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію, послідовно, логічно та системно викладати матеріал. Все це дає підстави вважати, що мета дослідження досягнута, а його завдання реалізовані.

Слід відзначити сумлінне використання здобувачем різнопланової джерельної бази, яка стосується проблематики дослідження. Танчик К.А. використовує об'єктивну критику і науковий стиль полеміки, просту і зрозумілу мову викладу матеріалу, що вказує на вдало обрану власну методику дослідження та раціональне використання загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Все наведене вище свідчить про те, що дисертаційне дослідження є завершеним, виконане самостійно та відповідає вимогам, які висуваються для такого виду наукових праць.

Зауваження, які були висловлені в ході попереднього рецензування, авторкою були повністю враховані.

Підсумовуючи наведене вище, слід зазначити, що дисертаційне дослідження Танчик Каміли Анатоліївни на тему «Використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень», подане на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною, за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» і вимогам МОН України та може бути рекомендовано до публічного захисту.

Кандидат юридичних наук, доцент Томма Р.П. В умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства та цифровізації комунікаційних процесів суттєво зростає роль медіа як джерела та інструменту отримання криміналістично значущої інформації. Використання можливостей медіа, зокрема інтернет-ресурсів, соціальних мереж, електронних засобів масової інформації та мультимедійних платформ, відкриває нові перспективи для виявлення, фіксації та аналізу доказової інформації у кримінальному провадженні.

Сучасні кримінальні правопорушення дедалі частіше супроводжуються цифровими слідами, які формуються в інформаційному просторі та можуть бути виявлені саме за допомогою медіа. Особливо це стосується організованої злочинності, кіберзлочинів, насильницьких правопорушень, а також злочинів, що викликають значний суспільний резонанс. Водночас практика досудового

розслідування свідчить про недостатню розробленість теоретичних і прикладних аспектів використання медіа як інструменту криміналістичної діяльності, що зумовлює необхідність наукового осмислення цієї проблематики.

Крім того, актуальність дослідження обумовлена потребою забезпечення балансу між ефективністю використання медіа у розслідуванні та дотриманням прав людини, зокрема права на приватність, презумпції невинуватості та недопущення інформаційного тиску на учасників кримінального провадження.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про можливості використання медіа у криміналістичній діяльності, уточненні їх місця у системі засобів доказування, а також у розвитку положень криміналістичної тактики та методики розслідування кримінальних правопорушень. Результати дослідження сприяють формуванню комплексного підходу до розуміння медіа як джерела криміналістично значущої інформації та інструменту її обробки.

Практичне значення полягає у можливості використання сформульованих висновків і рекомендацій у діяльності органів досудового розслідування, оперативних підрозділів та прокурорів. Зокрема, це стосується підвищення ефективності виявлення доказів, оптимізації процесу документування кримінальних правопорушень, використання відкритих джерел інформації (OSINT), а також вдосконалення взаємодії правоохоронних органів із засобами масової інформації.

Подана на рецензування робота представляє цікавий підхід до використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень.

Робота є комплексним дослідженням і є одним із перших монографічних досліджень, у якому запропоновано методологічні основи використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень з урахуванням сучасного стану законодавства, практики діяльності органів кримінальної юстиції й зарубіжного досвіду.

В роботі автором:

- науково обґрунтовано напрями використання можливостей медіа для виявлення кримінальних правопорушень, що включають: (а) розміщення в медіа інформації, що спонукає громадян повідомляти про вчинені кримінальні правопорушення, підготовку до їх вчинення або інші протиправні дії окремих осіб; (б) аналіз і вивчення матеріалів, уже опублікованих, з метою встановлення фактів про підготовку або вчинення кримінального правопорушення; (в) цільовий моніторинг медіапростору, що використовується суб'єктами протиправної діяльності як знаряддя або середовище вчинення кримінально протиправних дій, у тому числі на стадії підготовки кримінального правопорушення, забезпечення його маскування, пошуку потенційних потерпілих чи співучасників, координації протиправної діяльності або створення умов для вчинення інших кримінальних правопорушень;

- визначено профілактичну діяльність медіа як складову криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, що реалізується з

метою досягнення завдань кримінального провадження та за своїм змістом і цільовим спрямуванням доповнює досудове розслідування шляхом встановлення взаємозв'язку між подією кримінального правопорушення, обставинами його вчинення, особою правопорушника, а також чинниками, що передували кримінальній протиправній діяльності, з подальшим вибором найбільш доцільних методів, засобів і способів усунення криміногенних факторів та запобігання кримінальним правопорушенням.

Основні положення дисертації опубліковано у дев'яти наукових працях, серед яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, п'ять тез наукових доповідей на науково-практичних заходах

Таким чином, ознайомившись із дисертацією та публікаціями Танчик К.А. вважаю, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, є обґрунтованими, об'єктивними, достовірними та містять елементи наукової новизни.

Наукова робота Танчик Каміли Анатоліївни включає результати власних досліджень здобувача. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело, що свідчить про відсутність порушення академічної доброчесності.

Таким чином, дисертація відповідає встановленим вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання.

В цілому, дисертаційну роботу слід розглядати як завершену комплексну самостійну працю.

Зауваження, які були висловлені в ході попереднього рецензування, авторкою були повністю враховані.

Загалом, дисертація Танчик Каміли Анатоліївни на тему: «Використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, є самостійно виконаним дисертаційним дослідженням, може бути рекомендована до подання у разову спеціалізовану вчену раду для захисту.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

доктор юридичних наук, професор Тарасенко О.С.; доктор юридичних наук, професор Черноус Ю.М.; доктор юридичних наук, професор Юсупов В.В.; доктор юридичних наук, професор Тичина Д.М.; кандидат юридичних наук, професор Миrowsька А.В.; кандидат юридичних наук, доцент Комаринська Ю.Б.

Танчик К.А. висловила виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку її дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції його подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дослідження щодо дисертації Танчик Каміли Анатоліївни «Використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень»

Дисертація Танчик Каміли Анатоліївни «Використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується глибинною трансформацією інформаційного простору, стрімким зростанням ролі засобів поширення масової інформації та їх визначальним впливом на формування суспільної свідомості, моделей поведінки і соціальних практик. Інформація перетворюється на базовий ресурс управління соціальними процесами, істотно впливаючи на свідомість людей, їх ціннісні орієнтири, переконання та рішення, а надана, інтерпретована і доведена до споживача інформація фактично визначає напрями соціальної поведінки, динаміку суспільного розвитку. За таких умов медіа перестають виконувати виключно функцію передавання інформації та набувають ознак активного соціального інституту, здатного істотно впливати як на перебіг суспільних процесів загалом, так і на криміногенні явища зокрема, механізми вчинення кримінальних правопорушень, а також на ефективність діяльності правоохоронних органів. Через новини, аналітичні матеріали, журналістські розслідування, цифрові платформи та соціальні мережі медіа не лише інформують про кримінальні події, а й формують суспільне сприйняття протиправної діяльності, уявлення про її причини, наслідки та способи протидії, що безпосередньо впливає на криміногенну ситуацію та діяльність органів досудового розслідування.

Особливої актуальності зазначені процеси набувають в умовах збройного конфлікту, коли воєнні дії зумовлюють зростання тяжких та спеціальних категорій кримінальних правопорушень, зокрема воєнних злочинів та злочинів, пов'язаних із війною. Так, у 2024 році було обліковано 404 635 (+6,7%) злочинів та 87 844 (–8,7%) кримінальних проступків. Значне збільшення частки злочинів серед усіх кримінальних правопорушень зумовлене зростанням числа воєнних злочинів: у 2022–2025 рр. слідчими Національної поліції України розпочато понад 140 тис. кримінальних проваджень за фактами таких злочинів, зокрема 41,3 тис. проваджень щодо безвісти зниклих осіб та 49,5 тис. – за іншими злочинами, включаючи 2,4 тис. проваджень стосовно дітей.

У таких умовах традиційні методи розслідування часто не забезпечують своєчасного збору та перевірки доказів, що створює нагальну потребу у використанні сучасних медіа-інструментів. Медіа виступають ключовим джерелом первинної інформації про воєнні злочини, дозволяють фіксувати факти порушень міжнародного гуманітарного права, відстежувати переміщення осіб та об'єктів, отримувати повідомлення від свідків та громадськості, а також ефективно координувати дії слідчих у складних оперативних умовах. Отже,

зростання обсягу воєнних злочинів прямо обґрунтовує наукову доцільність розробки криміналістичних підходів до використання можливостей медіа в розслідуванні кримінальних правопорушень.

За таких умов забезпечення національної стійкості та ефективна протидія кримінальним правопорушенням вимагають створення дієвого механізму реагування з використанням усього комплексу криміналістичних можливостей. У цьому контексті медіа виступають не лише каналом поширення інформації, а й важливим джерелом відомостей про кримінальні правопорушення, засобом оперативного інформування населення, інструментом формування громадської думки та механізмом залучення громадськості до співпраці з правоохоронними органами.

Теоретичні засади розслідування кримінальних правопорушень в різні часи розкривали Ю. П. Аленін, В. Д. Басай, І. В. Басиста, В. П. Бахін, В. Д. Берназ, Г. П. Власова, А. Ф. Волобуєв, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, І. В. Гора, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, І. І. Когутич, В. А. Колесник, В. О. Коновалова, В. П. Корж, І. І. Котюк, В. С. Кузьмічов, Є. Д. Лук'янчиков, О. В. Одерій, М. А. Погорецький, М. В. Салтевський, Д. Б. Сергеева, Р. Л. Степанюк, О. В. Таран, В. В. Тіщенко, Л. Д. Удалова, М. С. Цуцкірідзе, К. О. Чаплинський, С. С. Чернявський, Ю. М. Черноус, А. В. Шевчишен, В. Ю. Шепітько, Д. О. Шумейко, М. Є. Шумило, В. В. Юсупов та ін.

Фундаментальні та прикладні проблеми використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень стали предметом наукових досліджень А. О. Антощука, Г. А. Гончаренко, А. В. Даніель, Н. С. Карпова, А. В. Коваленка, В. В. Пясковського, Ю. В. Стеценка та ін.

Доробок зазначених авторів, безперечно, має важливе наукове та практичне значення. Водночас актуальність проблеми істотно посилилася в умовах воєнного стану та збройної агресії, коли медіа стали важливим джерелом інформації для документування та розслідування воєнних злочинів, а прийняття Закону України «Про медіа» (2022 р.) зумовило перегляд правових підходів до взаємодії правоохоронних органів із медіаспільнотою. Поява нових цифрових платформ, зміна нормативно-правового регулювання, адаптація міжнародного досвіду, трансформація протиправної діяльності в умовах війни залишають значний масив криміналістичних аспектів участі медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень недостатньо дослідженим та таким, що потребує подальшого наукового опрацювання. Зазначені обставини й зумовили обрання теми дисертації, визначили об'єкт і предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок МВС України на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454),

2025–2029 роки (наказ МВС України від 21 травня 2024 р. № 326), а також Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 листопада 2020 р., протокол № 23) та 2025–2029 роки (рішення Вченої ради від 30 грудня 2024 р., протокол № 25).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 31 жовтня 2023 року (протокол № 22) та включено до Переліку тем дисертаційних досліджень Національної академії правових наук України (№ 1198, 2023 р.).

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є комплексне розв'язання важливого науково-прикладного завдання щодо формування методологічних засад використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення законодавства та правозастосовної практики суб'єктів сторони обвинувачення.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- з'ясувати стан наукових досліджень проблем використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень;
- надати характеристику нормативно-правовому забезпеченню діяльності медіа під час розслідування кримінальних правопорушень;
- узагальнити зарубіжний досвід використання можливостей медіа під час розслідування кримінальних правопорушень;
- визначити та обґрунтувати тактико-криміналістичні засади використання можливостей медіа під час розслідування кримінальних правопорушень;
- конкретизувати тактичні критерії допустимості використання повідомлень медіа під час розслідування кримінальних правопорушень;
- виокремити прикладні проблеми використання можливостей медіа у протидії розслідуванню та шляхи його подолання;
- запропонувати напрями виявлення кримінальних правопорушень за допомогою медіа;
- розкрити порядок та особливості використання можливостей медіа під час проведення слідчих (розшукових) дій як засобів збирання та перевірки доказів у кримінальному провадженні;
- з'ясувати особливості профілактичної діяльності медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері діяльності органів досудового розслідування щодо взаємодії з медіа під час виявлення, розслідування та попередження кримінальних правопорушень.

Предмет дослідження – використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, розв'язання обумовлених нею задач, забезпечення наукового обґрунтування результатів дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: *історико-правовий* – під час ретроспективного аналізу фундаментальних і прикладних наукових досліджень, законодавства та

правозастосовної практики щодо предмету дослідження (підрозділи 1.1, 1.2); *структурно-функціональний* – для визначення змісту досліджуваних категорій і правових явищ, удосконалення понятійно-категорійного апарату (розділи 1–3), а також розкриття організаційно-тактичних основ використання можливостей медіа при розслідуванні кримінальних правопорушень (розділ 2); *порівняльно-правовий* – у межах узагальнення зарубіжного досвіду використання медіа при розслідуванні кримінальних правопорушень (підрозділ 1.3); *формально-логічний (догматичний)* – з метою конкретизації тактичних критеріїв допустимості використання повідомлень медіа, а також з'ясування особливостей профілактичної діяльності таких засобів поширення масової інформації у структурі криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень (підрозділи 2.3, 3.3); *моделювання* – у межах побудови моделей використання можливостей медіа під час протидії розслідуванню (підрозділ 2.2), виявлення кримінальних правопорушень (підрозділ 3.1), а також проведення слідчих (розшукових) дій (підрозділ 3.2); *статистичний* – під час опрацювання показників, які за певні періоди характеризують результати розслідування кримінальних правопорушень (розділи 2–3); *соціологічні* – для узагальнення результатів спостереження, анкетування працівників правоохоронних органів, вивчення матеріалів кримінальних проваджень, матеріалів слідчої та медіа практик (розділи 1–3).

Емпіричну базу дослідження становлять результати вивчення 58 кримінальних проваджень, до роботи за якими на стадії досудового розслідування залучалися медіа; зведені дані анкетування 155 слідчих, 65 прокурорів в містах Дніпро, Київ, Одеса, Львів; 110 представників різних засобів поширення масової інформації; аналітичні звіти та узагальнення Національної поліції, Офісу Генерального прокурора; матеріали преси, радіо, телебачення, журналістських розслідувань, інтернет-сайтів, веб-порталів, соціальних мереж, блогів, месенджерів, відеохостингів, стримінгових сервісів тощо, а також результати багаторічного вивчення криміналістичної практики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших монографічних досліджень, у якому запропоновано методологічні основи використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень з урахуванням сучасного стану законодавства, практики діяльності органів кримінальної юстиції й зарубіжного досвіду, зокрема:

вперше:

– визначено та науково обґрунтовано систему завдань тактико-криміналістичного використання можливостей медіа під час розслідування кримінальних правопорушень, які класифіковано на: 1) загальні – що кореспондуються з базовими функціями криміналістики та криміналістичної тактики й забезпечують інтеграцію медіаресурсів у процес встановлення наявності або відсутності фактів і обставин, що мають значення для кримінального провадження; 2) спеціальні – спрямовані на розроблення та вдосконалення тактичних прийомів, тактичних комбінацій і операцій із використанням медіа, формування оптимальних тактичних рішень,

прогнозування та мінімізацію тактичних ризиків, а також моделювання типових тактичних ситуацій їх застосування; 3) оперативні (конкретні) – що трансформуються залежно від етапу досудового розслідування, конкретної слідчої ситуації та потреб медіа-забезпечення процесу розслідування кримінального правопорушення;

– розроблено тактичні прийоми подолання протидії під час розслідування кримінальних правопорушень із використанням можливостей медіа шляхом: переконання як інструменту цілеспрямованого інформаційного впливу, спрямованого на стимулювання добровільного надання криміналістично значущої інформації; використання психологічних методів як інформаційний спосіб корекції поведінкових рішень, спрямований на переконання та прийняття рішень в інтересах кримінального провадження; дезінформація – тактичний засіб нейтралізації інформаційних атак шляхом подання неправдивої, спотвореної інформації;

– запропоновано напрями використання можливостей медіа для виявлення кримінальних правопорушень, що включають: (а) розміщення в медіа інформації, що спонукає громадян повідомляти про вчинені кримінальні правопорушення, підготовку до їх вчинення або інші протиправні дії окремих осіб; (б) аналіз і вивчення матеріалів, уже опублікованих, з метою встановлення фактів про підготовку або вчинення кримінального правопорушення; (в) цільовий моніторинг медіапростору, що використовується суб'єктами протиправної діяльності як знаряддя або середовище вчинення кримінально протиправних дій, у тому числі на стадії підготовки кримінального правопорушення, забезпечення його маскування, пошуку потенційних потерпілих чи співучасників, координації протиправної діяльності або створення умов для вчинення інших кримінальних правопорушень;

удосконалено:

– використання можливостей медіа як одного із складників/складових профілактичної діяльності слідчого як структурного елементу криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, що реалізується з метою досягнення завдань кримінального провадження та за своїм змістом і цільовим спрямуванням доповнює досудове розслідування шляхом встановлення взаємозв'язку між подією кримінального правопорушення, обставинами його вчинення, особою правопорушника, а також чинниками, що передували кримінальній протиправній діяльності, з подальшим вибором найбільш доцільних методів, засобів і способів усунення криміногенних факторів та запобігання кримінальним правопорушенням;

– наукові основи використання можливостей медіа під час розслідування кримінальних правопорушень, що базуються на положеннях криміналістичної тактики й критеріях допустимості доказів та передбачають комплексне застосування медіа-ресурсів у процесі виявлення кримінальних правопорушень, проведення слідчих (розшукових) дій, здійснення профілактичної діяльності суб'єктами сторони обвинувачення і подолання протидії досудовому розслідуванню;

– поняття тактико-криміналістичних засад використання можливостей медіа при розслідуванні кримінальних правопорушень як системи послідовних прийомів, рекомендацій і практичних дій суб'єктів досудового розслідування, спрямованих на виявлення, відбір, перевірку, верифікацію, оцінку та інтеграцію медіаінформації під час розслідування кримінальних правопорушень, вибору слідчих (розшукових) дій та черговості їх проведення з метою виконання завдань кримінального провадження, мінімізації ризиків інформаційного впливу чи дезінформації;

– наукові положення тактичних критеріїв допустимості використання повідомлень медіа під час розслідування кримінальних правопорушень, відповідно до яких такі повідомлення розглядаються як фактичні дані, на які поширюються загальні процесуальні вимоги щодо допустимості доказів, що забезпечує належне й достовірне встановлення наявності або відсутності фактів і обставин, які мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню, з одночасним урахуванням об'єктивного існування дифамації у кримінальному процесі як чинника, що зумовлює необхідність запобігання дискредитації особи та порушенню принципу презумпції невинуватості;

– криміналістичні рекомендації щодо використання слідчим інформації, отриманої в ході медіарозслідувань з опублікованих матеріалів, від журналістів та інших учасників розслідування, а також із відповідних документів, що дозволяє ефективно збирати та перевіряти дані про ознаки та обставини вчинення кримінального правопорушення, встановлювати осіб, причетних до кримінального правопорушення, свідків і очевидців, проводити розшук безвісти зниклих та ідентифікацію невпізнаних трупів, визначати місцезнаходження розшукуваних осіб, предметів та документів, які можуть стати речовими доказами, розшукувати викрадене майно та встановлювати його власників, а також з'ясовувати інші обставини, що мають значення для розслідування;

дістало подальший розвиток:

– системний аналіз генези наукових уявлень про засоби поширення масової інформації як складову механізму формування суспільних уявлень, що виявив нагальну потребу у створенні цілісної криміналістичної парадигми використання можливостей медіа у процесі розслідування кримінальних правопорушень;

– шляхи імплементації зарубіжного досвіду використання можливостей медіа при розслідуванні кримінальних правопорушень з урахуванням нормативно-правових вимог ЄС та Протоколу Берклі щодо роботи з доказами електронної форми у кримінальному провадженні, серед яких: інституціоналізація їх правового режиму в межах кримінального процесуального законодавства; утвердження технологічно нейтрального підходу до оцінки та допустимості матеріалів медіа як доказів; посилення вимог до автентичності та цілісності; прискорення розслідувань завдяки автоматизованому обліку та маршрутизації матеріалів; розширення аналітичних можливостей завдяки алгоритмам обробки великих масивів даних;

запровадження спеціальних процесуальних процедур збирання, збереження та перевірки; уніфікація національних підходів із міжнародними стандартами;

– сучасні підходи до нормативно-правового регулювання діяльності медіа під час розслідування кримінальних правопорушень, що дало змогу розвинути концептуальні положення щодо інтеграції медіа-ресурсів у криміналістичну практику та окреслити правові межі допустимості їх використання в розслідуванні кримінальних правопорушень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що пропозиції та висновки дослідження впроваджені та можуть бути використані в:

– *освітньому процесі* – для підготовки підручників, лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань та дидактичних матеріалів з курсів криміналістики, кримінального процесу, а також під час проведення занять (тренінгів) з відповідних дисциплін у процесі підготовки бакалаврів і магістрів за спеціальністю за спеціальністю 08 «Право», у системі підвищення кваліфікації працівників органів МВС і Національної поліції України (акт Національної академії внутрішніх справ від 28 січня 2025 року № 18-оп);

– *науково-дослідній роботі* – для подальшого дослідження проблем та розроблення криміналістичних положень і рекомендацій з питань використання можливостей медіа під час розслідування кримінальних правопорушень (акт Національної академії внутрішніх справ від 02 січня 2026 р. № 4-нд).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана автором самостійно, усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень автора. У науковій статті «Тактичні критерії допустимості використання повідомлень медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень» та тезах доповідей «Проблемні аспекти допиту неповнолітнього підозрюваного» опублікованих у співавторстві, частка дисертантки становить 75%. Ідеї та розробки, що належать співавтору, у дисертації не використовувались.

Апробація матеріалів дисертації. Основні результати дослідження оприлюднено на науково-практичних конференціях та круглих столах, а саме: «Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності в сучасних умовах» (м. Дніпро, 26 травня 2023 р.); «Актуальні питання криміналістики та судової експертизи» (м. Київ, 30 листопада 2023 р.); «Актуальні питання криміналістики та судової експертизи в умовах воєнного стану» (м. Київ, 3 липня 2024 р.); «Актуальні питання криміналістики та судової експертизи в умовах воєнного стану» (м. Київ, 21 листопада 2024 р.); «Актуальні питання криміналістики та судової експертизи в умовах воєнного стану» (м. Київ, 28 листопада 2025 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у дев'яти наукових працях, серед яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, п'ять тез наукових доповідей на науково-практичних заходах, зокрема:

1. Танчик К. А. Зарубіжний досвід використання медіа при розслідуванні кримінальних правопорушень. *Успіхи і досягнення у науці*. 2025.

№ 12 (22). С. 520–530. DOI : [10.52058/3041-1254-2025-12\(22\)-520-530](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-12(22)-520-530).

2. Танчик К. А. Тактико-криміналістичні засади використання медіа при розслідуванні кримінальних правопорушень. *Правові новели*. 2025. № 27. С. 103–109. DOI : <https://doi.org/10.32782/ln.2025.27.12>.

3. Танчик К. А. Медіа як об'єкт криміналістичного дослідження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2025. Вип. 92. Ч. 4. С. 455–461. DOI : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.4.62>.

4. Антошук А.О., Танчик К.А. Тактичні критерії допустимості використання повідомлень медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень. *Наука і техніка сьогодні*. № 1 (55). 2026. С. 32–41. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2026-1\(55\)-32-41](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2026-1(55)-32-41)

5. Танчик К. А. Виявлення кримінальних правопорушень за допомогою можливостей медіа. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 листоп. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 396–398;

6. Антошук А. О., Танчик К. А. Проблемні аспекти допиту неповнолітнього підозрюваного. *Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності в сучасних умовах* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 26 трав. 2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2023. С. 27–30.

7. Танчик К. А. Використання матеріалів журналістських розслідувань у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи в умовах воєнного стану*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 3 лип. 2024 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 252–254.

8. Танчик К. А. Перспективи використання соціальних мереж як засобу медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи в умовах воєнного стану*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 21 листоп. 2024 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 234–237.

9. Танчик К. А. Медіа як інструмент ефективного розслідування кримінальних правопорушень. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи в умовах воєнного стану*: матеріали XIV міжвідом. наук.-практ. конференції присвяченій захисникам України (Київ, 28 листоп. 2025 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. С. 491–495.

Характеристика особистості здобувача. Танчик Каміла Анатоліївна, 1999 року народження. Освіта вища – юридична, у 2023 році закінчила Національну академію внутрішніх справ та здобула диплом магістра за спеціальністю 081- Право.

З 2024 року по теперішній час працює викладачем кафедри криміналістики ННПП Національної академії внутрішніх справ.

З серпня 2023 року по теперішній час аспірант заочної форми навчання Національної академії внутрішніх справ.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 – Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Танчик Каміли Анатоліївни «Використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Танчик Каміли Анатоліївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Танчик Каміли Анатоліївни «Використання можливостей медіа у розслідуванні кримінальних правопорушень» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 17, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий
професор кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Юлія ЧОРНОУС